
Fri kur og pleie for fiskerne

ANMELDELSER

BÅRD RANE

Sivilarkitekt, deltatt i utbyggingen av flere norske sykehus

Wilhelm Karlsen (red.), Astrid Marie Holand, Ole Georg Moseng

«Medicinal-Indretningen». Nordlandssykehusets historie 1796–2020. Somatikken

370 sider, ill. Oslo: Cappelen Damm Akademisk, 2021. Pris NOK 499

ISBN 978-82-02-67441-0

Maktkamp og langvarige, smertefulle prosesser har preget norsk sykehusplanlegging. Historien om Nordlandssykehuset er intet unntak.

«*Medicinal-Indretningen*» forteller om politiske og faglige konflikter knyttet til lokalisering, oppgaver og utforming gjennom sykehusets 225 år lange historie. Vi får innblikk i helsevesenet på 1800-tallet, med håndtering av epidemier og plager, om ansvaret for fiskernes helse og om hvordan organiseringen av helsevesenet utvikles. Det er en historie om stadig nye behandlingsmetoder og tilbud, om kniving mellom ulike helsefag, mellom politikere og mellom helseforetak.

De 15 kapitlene gir en kronologisk og helhetlig presentasjon av Nordlandssykehusets historie, men de kan også leses som separate historier uten at det reduserer forståelsen. Dette er et godt grep som gjør innholdet lett tilgjengelig.

Forfatterne viser oss hvordan sykehuset speiler skiftende sykdomsforståelse og helsepolitikernes utfordringer gjennom to århundrer med store medisinske framskritt.

Myndighetene opprettet Nordland medisinalfond på 1790-tallet, et fond som la grunnlaget for det første sykehuset i Bodø. Godt fiske og gode fiskepriser ga fondet solide inntekter, men pasientene måtte likevel betale for seg. Stortinget sørget så i 1863 for at fiskerne fikk fri kur og pleie under fiske i Nordland og på reise til og fra. Etter mer enn 60 år med fiskeriavgift ble endelig fiskerne tilgodesett fullt og helt.

En annen og krevende fase kan vi lese av historien om forslag til generalplan for sentralsykehuset i Bodø av 1954. Statens sykehusråd hadde detaljerte retningslinjer, med anbefalinger helt ned til innhold i sykehusets boksamling. Retningslinjene ble forvaltet av et vell av byråkrater med helsedirektør Karl Evang på topp.

Problemstillingene i Bodø gjaldt blant annet hvordan behandlingsrom og senger kunne samles i en høyblokk, om dobbeltkorridorer, og hvorvidt krav til dagslys og himmelretning på sengerom også skulle gjelde nord for Polarsirkelen. Intern uenighet, skepsis hos sentrale myndigheter samt uenighet om finansieringen bidro til stor usikkerhet om generalplanens høyblokk før den endelig ble tatt i bruk i 1973.

Boka er oversiktlig og har godt språk. Illustrasjonene supplerer teksten på en fin måte. Sykehusplanleggere har med denne boka fått tilgang på et verdifullt faghistorisk materiale. De som skal dukke ned i historien til andre sykehus og skrive nye fortellinger, bør kunne hente inspirasjon fra dette arbeidet.

Publisert: 5. september 2022. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.22.0340

Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 7. juli 2026.